

УДК 631.559:633.37

Сукал М. В., магістрант

Науковий керівник - Демидась Г. І., доктор. с.-г. наук, професор

Національний університет біоресурсів і природокористування України

demydas@nubip.edu.ua

ПРОДУКТИВНІСТЬ БУРКУНУ БІЛОГО ЗАЛЕЖНО ВІД ТЕХНОЛОГІЙ ВИРОЩУВАННЯ В УМОВАХ ПРАВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

Анотація: Охарактеризовано наукові основи формування продуктивності буркуну білого в одновидових та сумісних посівах із злаковими культурами. Описано особливості росту та розвитку буркуну білого в одновидових та сумісних посівах залежно від норм висіву та удобрення. Наведено продуктивність листостеблової маси буркуну білого залежно від елементів технології вирощування. Окрім того наведена економічна та енергетична оцінка вирощування буркуну білого в одновидових та сумісних посівах.

Ключові слова: буркун білий, злаковий компонент, травосумішки, одновидові посіви, поживність, продуктивність, удобрення

Потужним резервом у зміцненні кормової бази, вирішенні проблеми білка, здешевленні продукції тваринництва є бобові трави. Дослідженнями В. М. Куксіна, А. В. Боговіна, П. С. Макаренка, М. Т. Ярмолюка, В. Г. Кургака, Г. І. Демидася доведено, що повноцінними та збалансованими кормами є не одновидові посіви, а бобово-злакові травосуміші. Урожайність, кормова цінність останніх залежать від їх видового складу. Створення високоврожайних бобово-злакових травосумішей – це екологічний, енергозберігальний і низькозатратний спосіб забезпечення тварин високопоживними кормами.

Із цінних бобових трав у травосумішах часто використовують буркун білий. В 1 кг зеленої маси буркуну білого міститься 0,19 к. од. та 34–44 г перетравного протеїну.

Разом з тим, у розрізі ґрунтово-кліматичних умов Правобережного Лісостепу даних про вирощування буркуну білого в сумісних посівах недостатньо. Не повною мірою висвітлено й основні елементи технології вирощування цієї культури в сумішах.

Мета досліджень полягала у виявленні особливостей формування врожаю буркуну білого в одновидових та сумісних посівах зі злаковими культурами залежно від норм висіву буркуну білого, доз мінеральних добрив та розроблення технології їх вирощування на кормові цілі в умовах Правобережного Лісостепу.

Для реалізації поставленої мети передбачалося вирішення наступних завдань:
– встановити особливості росту і розвитку буркуну білого і злакових культур, які входять до складу травосуміші залежно від удобрення та норм висіву;
– визначити вплив видового складу травосуміші, норми висіву буркуну білого, доз мінеральних добрив на формування щільності, динаміки наростання вегетативної маси досліджуваних посівів;

- з'ясувати вплив норм висіву та удобрення на хімічний склад, кормову продуктивність та поживну цінність одновидового посіву буркуну білого та його сумішей;
- дати економічну і біоенергетичну оцінку вирощування одновидового посіву буркуну білого та його сумішей.

Дослідження з вивчення формування продуктивності одновидових посівів буркуну білого та його травосумішок з однорічними злаковими культурами проводилися у трьохфакторному досліді (фактор А – травосумішки; фактор В – норма висіву буркуну білого; фактор С – удобрення) за методиками проведення наукових досліджень з кормовими культурами

Вирощування буркуну білого в сумісних посівах спричиняло подовження міжфазних періодів бобової культури в середньому на 2–5 діб, порівняно з одновидовим. Під час проведення досліджень спостерігалось збільшення тривалості міжфазних періодів злакового компонента на початку вегетаційного періоду.

Частка буркуну білого в травосумішках була домінуючою на всіх варіантах досліді. Збільшення норми висіву буркуну білого підвищувало частку бобового компонента на 0,3–3,4 %. Відзначено збільшення присутності злакового компонента на варіантах удобрення $N_{45}P_{45}K_{45}$ та $N_{60}P_{60}K_{60}$ (0,3–1,2 %), тоді як внесення $N_{60}P_{90}K_{90}$ спричиняло певне його зниження. Найбільша частка злакового компонента відмічена за сумісного посіву буркуну білого із суданською травою, де за норми висіву буркуну білого 16 кг/га та удобрення $N_{60}P_{60}K_{60}$ на суданку припадало 33,9 %.

Урожайність досліджуваних травосумішей суттєво змінюється залежно від удобрення, норм висіву буркуну білого та видового складу травосуміші. Внесення добрив забезпечувало приріст зеленої маси в середньому на 3,6–10,3, сухої – 1,04–1,87 т/га. Збільшення норми висіву буркуну білого до 20 кг/га спричиняло зниження продуктивності посівів. У цілому найбільшу врожайність спостерігали на варіанті сумісного посіву із суданською травою за норми висіву буркуну білого 16 кг/га та на фоні мінерального удобрення $N_{60}P_{90}K_{90}$ – 51,5 зеленої та 10,53 т/га сухої маси.

Вищою кормовою продуктивністю характеризувалися посіви з максимальним мінеральним удобренням та нормою висіву буркуну білого 16 кг/га. Серед досліджуваних травосумішей найвища поживність отриманого корму відзначена за сумісного посіву буркуну білого із суданською травою, де валовий збір обмінної енергії досягав 94,2 ГДж/га, а забезпеченість 1 кормової одиниці перетравним протеїном становила 183 г.

Отже, для формування бобово-злакових агрофітоценозів, що забезпечують стабільний вихід понад 50 т/га зеленої маси, 7,9 т/га кормових одиниць та 1,4 т/га перетравного протеїну, вирощувати буркун білий в сумісних посівах із суданською травою з нормою висіву компонентів відповідно 16 кг/га та повним мінеральним удобренням $N_{60}P_{90}K_{90}$.

Список використаних джерел

1. Боговін А. В., Кургак В. Г. Біологічна роль бобових трав у підвищенні продуктивності лучних агроecosистем та нагромадження ними симбіотичного азоту. Землеробство. Київ : Урожай, 1994. Вип. 69. С. 7–14.
2. Гетман Н. Я., Злотенко О. Ю. Формування урожайності сумішами однорічних культур залежно від норми висіву та рівня мінерального живлення в умовах Лісостепу західного. Корми і кормовиробництво. –Вінниця : Тезис, 2011. Вип. 68. С. 23—24.
3. Захлебаєв М. В. Продуктивність буркуну білого в одновидових та сумісних посівах зі злаковими культурами в залежності від мінерального живлення та норм висіву на чорноземах типових в умовах Правобережного Лісостепу України. Наукові доповіді НУБіП України [Онлайновий ресурс]. 2018. Вип. 2 (72). Режим доступу до статті: http://www.nbu.gov.ua/ejournals/Nd/2011_4/11ksm.pdf.
4. Кирпичев И. В., Наумов С. Ю. Однолетний и двухлетний донник. Луганск: ЛГАУ, 2000. 100 с., 20 ил.
5. Лук'яненко Л. І., Шуль Д. І. Буркун та його місце в сучасному кормовиробництві та землеробстві. Перша Всеукраїнська (міжнародна) конференція по проблемі «Корми і кормовий білок», 16-17 листоп. 1994 р., м. Вінниця. Вінниця, 1994. С. 64–66.